Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Zitting 1974-1975

13 054 **Wijziging van de Wet op de ondernemingsraden**
(Aanvulling met bepalingen omtrent groepsondernemingsraden)

Nr. 5 **Memorie van antwoord**
Ontvangen 27 mei 1975

Algemeen

Wij zijn erkentelijk voor de vele aandacht die blijkens het voorlopig verslag door de meeste groeperingen in de Kamer aan het wetsontwerp is gegeven, alsmede voor de instemming met het ontwerp die door een aantal daarvan tot uitdrukking is gebracht.

De leden van de fracties van P.P.R., D'66, P.S.P. en P.v.d.A. betwijfelen of het, gezien het feit dat de SER zich momenteel beraadt over taak, samenstelling en structuur van de toekomstige personeelsvertegenwoordiging, wel verstandig is thans een wettelijke regeling voor groepsondernemingsraden te treffen. Naar hun oordeel veroorzaakt het bestaande dualistische karakter van de ondernemingsraad in de praktijk in diverse concerns moeilijkheden, juist over de wenselijkheid, de vormgeving en het functioneren van groepsondernemingsraden. Door het instellen van een tussenliggend orgaan zou in ieder geval de belangenbehartigingsfunctie van de centrale ondernemingsraad en van de afzonderlijke ondernemingsraden nog worden verzwakt. Naar aanleiding hiervan merken wij het volgende op.

De moeilijkheden die eventueel uit het dualistische karakter van de ondernemingsraad zouden kunnen voortvloeien, zijn onzes inziens zeker niet specifiek voor de groepsondernemingsraden, waarover dit wetsontwerp in hoofdzaak gaat. Integendeel, de door deze leden gesignaleerde problematiek betreft het karakter van de ondernemingsraad in het algemeen. De vraag of daarin veranderingen moeten worden gebracht wordt in dit wetsontwerp niet aan de orde gesteld. Dat zal in het kader van een afzonderlijk wetsontwerp geschieden. Mocht dit tot een wijziging van de structuur van de ondernemingsraad leiden, dan zal die wijziging tevens voor de groeps- en de centrale ondernemingsraad gelden. De behandeling van dit wetsontwerp behoeft daar onzes inziens niet op te wachten, omdat het, ongeacht een eventuele wijziging van taak en samenstelling van de huidige ondernemingsraad, voor de medezeggenschap in zgn. gelaagde organisaties van groot belang is, dat op ieder vlak waarop belangrijke besluiten worden genomen een medezeggenschapsorgaan bestaat, dat ervoor kan zorgen dat in de besluitvorming voldoende rekening wordt gehouden met de opvattingen van de betrokken werknemers. Een dergelijke gelaagde medezeggenschapsstructuur kan op zich zelf de functie van de centrale ondernemingsraad en van de

afzonderlijke ondernemingsraden wellicht enigszins aantasten, maar daar staat tegenover dat, mits de bevoegdheden van de verschillende raden goed zijn afgestemd op de diverse besluitvormingsniveaus, de invloed van de werknemers op het totale ondernemingsbeleid zal toenemen. Er komen dan immers geen belangrijke besluiten meer tot stand zonder medezeggenschap van de werknemers.

Hierbij komt nog, dat in de gevallen waarin deze drietrapsstructuur reeds bestaat, dit wetsontwerp de positie van het medezeggenschapsorgaan op centraal niveau zal versterken. In deze gevallen is thans de ondernemingsraad op groeps/divisieniveau reeds de centrale ondernemingsraad in de zin van de wet, terwijl het top-medezeggenschapsorgaan geen wettelijke status heeft, met alle bezwaren van dien, zoals vermeld in de memorie van toelichting. In deze gevallen geeft het wetsontwerp een juridische basis aan de centrale ondernemingsraden van concerns.

De voorkeur van deze leden voor rechtstreekse verkiezing van de centrale ondernemingsraad, omdat getrapte verkiezing het directe contact met de achterban bemoeilijkt, delen wij niet. Met de SER geven wij de voorkeur aan een vorm van getrapte verkiezing. Het getrapt verkiezen van de centrale ondernemingsraad is onzes inziens op goede gronden in de huidige wet opgenomen. Dit stelsel waarborgt, dat in de centrale ondernemingsraad personen zitting hebben, die ervaring hebben als lid van een ondernemingsraad en uit dien hoofde goed bekend zijn met de problemen die in hun onderneming spelen. Bovendien is bij een dergelijk stelsel de communicatie en de verantwoording tussen de betrokken ondernemingsraden gemakkelijker te verwezenlijken. De communicatie met en de verantwoording tegenover de achterban wordt door het systeem niet bijzonder bemoeilijkt.

Ieder lid van een centrale ondernemingsraad is immers in eerste instantie ook gewoon ondernemingsraadlid.

Dat wij ook ten aanzien van de groepsondernemingsraden getrapte verkiezing voorstaan, volgt uit het hierboven gestelde. Wij zien hierin namelijk dezelfde voordelen als ten aanzien van de centrale ondernemingsraad.

In het systeem van het wetsontwerp zal dus ieder gekozen lid van een groepsondernemingsraad of een centrale ondernemingsraad ook lid van een gewone ondernemingsraad zijn, zodat hij uit dien hoofde rechtsteeeks benaderd kan worden door de werknemers van de onderneming waarin hij werkzaam is, en hij zijnerzijds rechtstreeks verslag kan uitbrengen over de gang van zaken in de betrokken centrale- c.q. groepsondernemingsraad en zijn optreden daarin. Daarnaast heeft het getrapte-verkiezingssysteem als voordeel dat de leden van de 'hogere' ondernemingsraad regelmatig ter verantwoording kunnen worden geroepen door de 'lagere' ondernemingsraden waarvan zij lid zijn.

Deze zelfde leden hebben gewezen op de moeilijkheden die veroorzaakt worden door de onoverzichtelijkheid van de competities in de bevelsstructuur van de onderneming. Dikwijls ervaren de personeelsvertegenwoordigingen de onzekerheid of hun gesprekspartner nu wel of geen beslissingen kan nemen. Om deze moeilijkheden te voorkomen zou volgens deze leden een wettelijke regeling van de groepsondernemingsraden gepaard moeten gaan met een uitbreiding van de bevoegdheden van de centrale ondernemingsraad, in die zin dat deze moet kunnen meebeslissen over een duidelijke competentieverdeling in de bevelsstructuur.

Wij onderkennen de door deze leden gesignaleerde problematiek. Voor een goed functioneren van de medezeggenschapsorganen op de verschillende niveaus is het van groot belang dat duidelijkheid bestaat over de beslissingsbevoegdheden van de ondernemingsleiding op die niveaus. Dit geldt echter niet alleen voor de medezeggenschap. Voor de gehele bedrijfsvoering is duidelijkheid op dit punt noodzakelijk. Het ligt dan ook naar ons oordeel in de eerste plaats op de weg van de ondernemer hiervoor te zorgen. Of daarbij de centrale ondernemingsraad medebeslissingsbevoegdheid zou moeten hebben laten wij thans in het midden. Dit wetsontwerp beoogt uitsluitend de zgn. drietrapsstructuur te legaliseren en heeft niet ten

doel wijziging te brengen in de bevoegdheden van de centrale ondernemingsraad zoals die in de huidige wet staan omschreven.

Overigens zal reeds volgens de huidige wet bij een belangrijke wijziging in de bevoegdheidsverdeling binnen een concern, ingevolge artikel 35, j° artikel 25, eerste lid, onder d, de centrale ondernemingsraad daarover geraadpleegd moeten worden.

Naar aanleiding van de opmerking van deze leden, dat artikel 35 een veel te vrijblijvende taakverdeling geeft, maken wij erop attent, dat dit artikel (ook in de huidige wet) niet zo zeer een taakverdeling inhoudt, als wel de mogelijkheid voor de centrale ondernemingsraad en de groepsondernemingsraden om hun bevoegdheden zelf te omschrijven en zodanig af te bakenen dat die parallel lopen aan de bevoegdheden van de dienovereenkomstige managementorganen. Op deze omschrijving heeft het management geen beslissende invloed.

Tot slot is het in dit verband nog van belang eraan te herinneren, dat dit wetsontwerp de instelling van groepsondernemingsraden niet dwingend voorschrijft. Indien de betrokken ondernemingsraden van oordeel zijn dat door instelling van een of meer groepsondernemingsraden de werknemersbelangen worden geschaad, bij voorbeeld omdat de bevelsstructuur van de onderneming onvoldoende duidelijk is, dan kunnen zij tegen de instelling van een groepsondernemingsraad bij de bedrijfscommissie bezwaar maken.

In aansluiting op het voorgaande hebben de bedoelde leden nog als bezwaar tegen het wetsontwerp aangevoerd, dat het leidt tot vergrote afhankelijkheid van de belangenbehartiging van de werknemers van ondernemingsbeslissingen in het algemeen, met name omdat elke strucuurverandering binnen het concern (herindeling van divisies, opheffing of samenvoeging van concernonderdelen) nieuwe groepsondernemingsraden met nieuwe verkiezingen en een gewijzigde samenstelling betekent.

De genoemde verschijnselen zullen zich ook naar onze mening kunnen voordoen. Wij zien echter niet, hoe wij ze zouden kunnen voorkomen. In ieder geval kunnen structuurwijzigingen onzes inziens geen reden zijn om geen groepsondernemingsraden in te stellen. Daardoor zou onzes inziens juist een verslechtering van de positie van de werknemers ontstaan. Met behulp van deze raden kan men immers over de structuurwijzigingen meespreken.

Bovendien zullen door de leiding van de heringedeelde of nieuwe divisies toch ook weer beslissingen worden genomen die voor de werknemers van die divisies van groot belang kunnen zijn. Zonder een volwaardig medezeggenschapsorgaan op dat niveau zouden de betrokken werknemers op die beslissingen geen invloed kunnen uitoefenen, hetgeen eerst recht schadelijk zou zijn voor de belangenbehartiging van de werknemers.

Wij zijn het wel eens met de opvatting van deze leden, dat de overlegstructuren geen speelbal mogen worden van herstructureringen. In de praktijk zal dit overigens niet zo eenvoudig kunnen voorkomen omdat, zoals hierboven reeds is vermeld, over een dergelijk herstructurering het advies van de betrokken centrale- of groepsondernemingsraad nodig is. Hierdoor is gewaarborgd dat rekening wordt gehouden met de overlegstructuren, zowel de ondernemingsradenstructuur als de opzet van het bedrijvenwerk. Anderzijds kan het natuurlijk niet zo zijn, dat omwille van het laten voortbestaan van een bepaalde overlegstructuur een op goede gronden wenselijke reorganisatie nooit doorgang zou mogen vinden. Niet alleen van de ondernemingsleiding, maar ook van de verschillende ondernemingsraden èn de bedrijfsledengroepen mag flexibiliteit verwacht worden op het punt van de eigen organisatiestructuur.

Met instemming hebben wij er kennis van genomen, dat de leden behorend tot de fracties van de K.V.P., de A.R.P. en de C.H.U. zich in beginsel met het wetsontwerp verenigen en het gewenst achten dat deze wetswijziging spoedig tot stand gebracht wordt. Deze leden vroegen zich wel af of invoering van een drietrapsoverlegstructuur het niet gewenst maakt te komen tot een in de wet vastgelegde vorm van informatie- en verantwoordingsplicht

van de gekozen leden van de groepsondernemingsraden, respectievelijk de centrale ondernemingsraad, naar de onderliggende organen die hen gekozen hebben.

Naar aanleiding hiervan willen wij erop wijzen dat bij een drietrapsstructuur artikel 14 van de huidige wet inzake onder meer de werkwijze van de ondernemingsraad, van overeenkomstige toepassing is op de groepsondernemingsraden en de centrale ondernemingsraad. Dit artikel waarborgt dat de agenda's van de vergaderingen, de verslagen en de jaarverslagen tijdig bekend gemaakt worden aan de leden van de desbetreffende ondernemingsraden èn aan alle andere werknemers. Verdergaande wettelijke bepalingen met betrekking tot de door deze leden bedoelde informatie- en verantwoordingsplicht lijken ons vooralsnog niet nodig.

Zoals wij hierboven bij de bespreking van het stelsel van getrapte verkiezing reeds opmerkten, vloeit bovendien uit het feit dat de leden van de centrale ondernemingsraad en de groepsondernemingsraad worden gekozen uit de onderliggende organen, waarvan zij deel blijven uitmaken, onzes inziens reeds voort dat zij van hun werkzaamheden regelmatig verslag zullen uitbrengen en verantwoording zullen afleggen aan die (lagere) ondernemingsraden. Van moeilijkheden in de praktijk op dit punt is ons niets gebleken.

Het is ons overigens bekend dat de SER in het kader van het door de eerste ondergetekende gevraagde advies over taak en bevoegdheden van de ondernemingsraad, ook aan de informatie- en communicatieproblematiek aandacht besteedt. Wij geven er daarom de voorkeur aan – zoals ook al door deze leden in overweging wordt gegeven – deze materie bij dit wetsontwerp niet verder te behandelen.

Het is naar ons oordeel – dit in antwoord op een vraag van de leden van de C.P.N.-fractie – wenselijk dat zo spoedig mogelijk een juridische status wordt verleend aan de reeds bestaande drietrapsmedezeggenschapsstructuren. Voor de bezwaren die aan het ontbreken daarvan zijn verbonden, mogen wij verwijzen naar de memorie van toelichting. Er bestaat te minder reden hiermede te wachten tot een verdergaande herziening van de wet, omdat ook indien het bestaande instituut ondernemingsraad zou worden omgezet in een – zoals deze leden dat noemen – 'werkelijke vertegenwoordiging van de arbeiders', een drietrapsstructuur van deze vertegenwoordiging in bepaalde gevallen noodzakelijk blijft.

Op de vraag van deze leden of de voorgestelde wijziging niet een uitholling betekent van de bestaande ondernemingsraden en van de bestaande centrale ondernemingsraden zijn wij hiervoor naar aanleiding van een soortgelijke vraag van de leden van de P.P.R., D'66, P.S.P. en P.v.d.A. reeds ingegaan.

Het is uiteraard mogelijk dat in bepaalde gevallen de bevoegdheden van bestaande ondernemingsraden en centrale ondernemingsraden door het instellen van een groepsondernemingsraad enigszins zullen worden uitgehold.

Het is echter niet vast te stellen, in welke mate dit zal plaatsvinden. Wij achten het overigens in het geheel niet uitgesloten, dat daar waar thans nog geen groepsondernemingsraden bestaan, beslissingen op "groepsniveau" geheel zonder inspraak van de werknemers tot stand komen. In die gevallen zal door de instelling van groepsondernemingsraden de totale medezeggenschap van de werknemers alleen maar toenemen. In de andere gevallen zal de medezeggenschap als geheel gezien overigens niet afnemen, maar slechts over meer organen worden gespreid.

De leden van de G.P.V.-fractie vragen zich af of door de invoering van groepsondernemingsraden en de mogelijkheid de centrale ondernemingsraad geheel of gedeeltelijk door en uit leden van deze groepsondernemingsraden te laten verkiezen, de bedrijfsgenoten zich nog wel voldoende vertegenwoordigd zullen voelen op het niveau van de centrale ondernemingsraad. Zij koppelen daaraan de vraag of directe verkiezing van de leden van de centrale ondernemingsraad door alle bedrijfsgenoten, waardoor ook de omvang van de centrale ondernemingsraad beperkt zou kunnen worden, niet wenselijk is.

Zoals reeds in het voorgaande is opgemerkt, geven wij – met de SER – de voorkeur aan een systeem van getrapte verkiezing. Wij zijn van oordeel, dat de mate waarin de bedrijfsgenoten zich vertegenwoordigd voelen op het centrale niveau, door het getrapte verkiezingssysteem niet wezenlijk behoeft te worden beïnvloed, terwijl het systeem van rechtstreekse verkiezing – nog afgezien ervan dat het technisch moeilijker te verwezenlijken is – veel minder garanties biedt voor een intensieve wederzijdse communicatie tussen de ondernemingsraden op de verschillende niveaus.

Wij willen er overigens naar aanleiding van het bovenstaande wel uitdrukkelijk op wijzen, dat het wetsontwerp het laten verkiezen van de leden van de centrale ondernemingsraad uit de gekozen leden van de groepsondernemingsraden *facultatief* stelt. De leden van de centrale ondernemingsraad mogen ook uit de gewone ondernemingsraadleden gekozen worden. In dat geval is er dus één verkiezingstrap minder en dat kan van belang zijn, wanneer de gewone ondernemingsraden, die het dichtst bij de bedrijfsgenoten staan, een sterkere band met de centrale ondernemingsraad wensen dan via de groepsondernemingsraad mogelijk is. Het zijn overigens hun afgevaardigden in de centrale ondernemingsraad die over dit punt beslissen.

De leden van de fracties van P.P.R., D'66, P.S.P. en P.v.d.A. hebben nog hun twijfel geuit over de betekenis van het argument dat groepsondernemingsraden nodig zouden zijn omdat de centrale ondernemingsraden bij grote concerns anders te omvangrijk zouden worden. Zij wezen erop dat bij centrale ondernemingsraden dikwijls namens fracties gesproken wordt en dat ook bij het parlement het aantal leden nooit het grootste probleem is gweest.

Deze vergelijking met het parlementaire stelsel heeft ons er niet van kunnen overtuigen dat een "parlementaire omvang" van een centrale ondernemingsraad niet bezwaarlijk voor een goede taakuitoefening van dit medezeggenschapsorgaan zou zijn. Om even slagvaardig te kunnen optreden als de ondernemingsleiding is het noodzakelijk dat het aantal leden van de centrale ondernemingsraad – evenals overigens van de groepsondernemingsraden en de gewone ondernemingsraden – niet te groot wordt. In de praktijk wordt dan ook reeds – om te voorkomen dat het top-medezeggenschapsorgaan te omvangrijk wordt – met drietrapsstructuren gewerkt. Dáaruit vloeit voort dat – zoals deze leden opmerken – er geen centrale ondernemingsraad is, die wat aantal leden betreft de parlementaire omvang benadert.

Artikelen

Artkel I, onder B (artikel 33 Wet op de ondernemingsraden)
Naar aanleiding van een vraag van de leden van de fracties van P.P.R., D'66, P.S.P. en P.v.d.A. merken wij op dat er onzes inziens geen reden is om aan de ondernemer de mogelijkheid te ontnemen het initiatief te nemen tot de instelling van een groepsondernemingsraad. Wij hebben niet de indruk dat door het management gemanipuleerd wordt met de organisatie of de bevelsstructuur, uitsluitend met het oog op de medezeggenschapsstructuren. Overigens geeft de in artikel 33, tweede lid, derde volzin, getroffen voorziening, volgens welke iedere betrokken ondernemingsraad bezwaar kan maken tegen de instelling van een groepsondernemingsraad, onzes inziens voldoende waarborgen tegen eventuele manipulaties op dit punt van de kant van de ondernemingsleiding.

De door deze leden naar voren gebrachte gedachte dat de hele wetswijziging overbodig zou kunnen worden door de belanghebbende werkgevers te wijzen op de mogelijkheid om in bepaalde gevallen over te gaan tot het instellen van een commissie van de centrale ondernemingsraad, berust onzes inziens toch op een misverstand. Krachtens artikel 35 van de wet kan een centrale ondernemingsraad uitsluitend aangelegenheden behandelen die aan *alle* betrokken ondernemingen gemeenschappelijk zijn. De centrale ondernemingsraad is dus niet bevoegd ten aanzien van onderwerpen die alleen betrekking hebben op een bepaalde groep van die ondernemingen. De noodzakelijke bevoegdheden kunnen dus ook niet aan eventuele commissies worden toegekend. Voorts biedt de gedachte van deze leden geen op-

lossing voor het probleem dat in grote concerns de centrale ondernemingsraad zonder de instelling van groepsondernemingsraden te omvangrijk zou worden.

De vraag van deze leden of een groepsondernemingsraad ook voor een groep ondernemingen in een bepaald gebied ingesteld kan worden, kunnen wij in beginsel bevestigend beantwoorden. Het wetsontwerp bevat geen beperkende bepalingen wat dit betreft. Bij eventuele geschillen hierover zal de bedrijfscommissie in het concrete geval moeten nagaan of de instelling van een groepsondernemingsraad voor een dergelijke groep ondernemingen bevorderlijk is voor een goede toepassing– naar letter en geest – van de Wet op de ondernemingsraden. Zij moet daarbij echter wel in ieder geval de organisatorische structuur van het concern betrekken.

Naar aanleiding van de vraag van de leden van de fracties van de K.V.P., A.R.P. en C.H.U., waarom het wetsontwerp de mogelijkheid van tussenkomst van de bedrijfscommissie invoert bij meningsverschil over de instelling van een centrale ondernemingsraad, merken wij op dat daaraan niet zozeer een in de praktijk gebleken behoefte ten grondslag ligt, als wel de overweging dat een beroepsmogelijkheid toch wel zin kan hebben. Wanneer een ondernemer of een groep van ondernemers tot het instellen van een centrale ondernemingsraad wil overgaan, is het immers niet ondenkbaar dat zich meningsverschillen zullen voordoen, omdat een dergelijke instelling gepaard gaat met overheveling van bevoegdheden van de lagere medezeggenschapsorganen naar de centrale ondernemingsraad. Indien een meerderheid van de betrokken ondernemingsraden bezwaren heeft tegen het instellen van een centrale ondernemingsraad, achten wij het minder juist dat de ondernemer daartoe toch alléén zou kunnen beslissen. Een beslissing van de bedrijfscommissie geeft dan onzes inziens meer waarborgen dat ook met de nadelen voor de lagere medezeggenschapsorganen voldoende rekening zal worden gehouden.

Deze zelfde leden vragen zich af of het wel nodig is dat reeds één ondernemingsraad bezwaar kan maken tegen de instelling van een groepsondernemingsraad. Zoals reeds in de memorie van toelichting is betoogd is – anders dan ten aanzien van de instelling van een centrale ondernemingsraad – een beroepsmogelijkheid voor iedere ondernemingsraad ten aanzien van de instelling van een groepsondernemingsraad wel gewenst, omdat zich daarbij verschillen van inzicht kunnen voordoen over de indeling bij een bepaalde groep. Wij delen niet de vrees van deze leden dat daardoor de wens van een grote meerderheid van de ondernemingsraden en de ondernemer om een groepsondernemingsraad in te stellen zal worden gefrustreerd. Indien het bezwaar van één ondernemingsraad uitsluitend tot zulke gevolgen zou leiden, zou de bedrijfscommissie dat bezwaar toch wel ongegrond verklaren.

Inderdaad zal een geschil over de indeling van een ondernemingsraad meestal wel in goed overleg worden opgelost, maar toch moet in de wetgeving rekening worden gehouden met het geval dat dit niet gebeurt. Dan moet er een beslissende instantie zijn. Daarom kan ook niet volstaan worden met aan de bedrijfscommissie een adviserende stem te geven. Meestal zal door de organisatorische opbouw van een concern geen meningsverschil rijzen over de noodzaak om tot een dienovereenkomstige medezeggenschapsstructuur te komen.

Maar als dit toch het geval is, dan is de bedrijfscommissie onzes inziens de meest aangewezen instantie over dit geschil te beslissen.

Deze leden hebben voorts nog gevraagd of de criteria aan de hand waarvan de bedrijfscommissie moet beslissen, niet in de wet moeten worden opgenomen. Zoals reeds eerder vermeld, is het hoofdcriterium voor de bedrijfscommissie bij haar beslissingen de goede toepassing – naar letter èn geest – van de wet. In een voorkomend geval zal de bedrijfscommissie in ieder geval moeten nagaan of de instelling van een groepsondernemingsraad of van een centrale ondernemingsraad, gelet op de bedrijfsorganisatorische opbouw van het betrokken concern, verantwoord is. Daarbij zal tevens de consequentie dat dan bevoegdheden van een lagere ondernemingsraad naar een hogere worden overgeheveld, in beschouwing moeten worden geno-

men; er zal belangenafweging moeten plaatsvinden. Maar het is natuurlijk juist, dat de overheveling van bevoegdheden op zich zelf een onvoldoende argument is om een bezwaar gegrond te verklaren.

Wij zien geen dwingende redenen om deze opvattingen, die eigenlijk voor zichzelf spreken, als criteria in de wet vast te leggen. Dat zou bovendien de mogelijkheid afsnijden eventuele andere criteria, die in de praktijk nuttig zouden blijken, te gebruiken.

Voor de beantwoording van de vraag van de leden van de G.P.V.-fractie inzake de bepalingen met betrekking tot beroep bij de bedrijfscommissie voor wat betreft het instellen van centrale en groepsondernemingsraden verwijzen wij naar hetgeen hierboven naar aanleiding van de opmerkingen van de fracties van K.V.P., A.R.P. en C.H.U. is gesteld. De suggestie van deze leden om in het eerste lid van artikel 33 de term "meerderheid" te vervangen door "gekwalificeerde minderheid" menen wij niet te moeten overnemen. Het zou een verruiming betekenen van de mogelijkheden bezwaar te maken tegen het instellen van een centrale ondernemingsraad. Met het oog op de wenselijkheid van een centrale ondernemingsraad voor een goed functioneren van de structuurwetgeving (zie artikel 52h Wetboek van Koophandel) bij concerns en bij vennootschappen met meer ondernemingsraden, achten wij een dergelijke verruiming niet gewenst. De rechten van de betrokken ondernemingsraden worden naar onze mening voldoende gewaarborgd door aan een meerderheid de bevoegdheid te geven bezwaar te maken.

Artikel I, onder B (artikel 34 van de wet op de ondernemingsraden)
Naar aanleiding van het ontworpen eerste lid van artikel 34, waarin de mogelijkheid wordt geopend dat ook een bestuurder van een onderneming waarvoor geen ondernemingsraad is ingesteld voorzitter van de centrale ondernemingsraad kan zijn, vroegen de leden van P.P.R., D'66, P.S.P. en P.v.d.A., waarom niet de weg is gekozen van een verplichting voor iedere houdstermaatschappij die ondernemingen beheert, om er zelf ook een ondernemingsraad op na te houden. Wij merken naar aanleiding hiervan op, dat deze houdstermaatschappijen veelal zelf geen 100 werknemers in dienst hebben, zodat ze uit dien hoofde ook geen ondernemingsraad behoeven in te stellen. Het lijkt niet juist om uitsluitend aan houdstermaatschappijen de verplichting op te leggen een ondernemingsraad in te stellen, wanneer ze minder dan 100 personen in dienst hebben.

In dit verband zou nog de vraag kunnen rijzen of een houdstervennootschap met minder dan 100 werknemers, voor wie derhalve niet de verplichting geldt tot het instellen van een ondernemingsraad, wel als "betrokken ondernemer" in de zin van artikel 34, eerste lid, kan gelden. Indien dit niet het geval zou zijn zou het met deze bepaling beoogde doel, te weten dat ook een bestuurder van de houdstermaatschappij kan worden aangewezen als voorzitter van de centrale ondernemingsraad, niet bereikt worden, omdat dan namelijk ook de onderneming van die houdstermaatschappij niet is een 'onderneming die door hem of hen in stand wordt gehouden'. De vraag of een dergelijke houdstervennootschap behoort tot de 'betrokken ondernemers' wordt beantwoord door artikel 33, vierde lid (oud derde lid).

Dit lid verklaart de bepalingen uit de voorgaande leden met betrekking tot het instellen van een centrale ondernemingsraad of een groepsondernemingsraad door één ondernemer met meerdere ondernemingen van overeenkomstige toepassing op twee of meer in een groep verbonden ondernemers. Hiermee is voor wat betreft het instellen van een centrale ondernemingsraad bedoeld, dat twee of meer in een groep verbonden ondernemers daartoe bevoegd zijn indien binnen de groep als geheel gezien meer dan één ondernemingsraad moet worden ingesteld. Dus ook een in een groep verbonden ondernemer die zelf niet verplicht is een ondernemingsraad in te stellen, zoals een houdstermaatschappij met minder dan 100 werknemers, is (mede) bevoegd tot het instellen van een centrale ondernemingsraad, indien voor een of meer van de andere ondernemers van die groep (dochtervennootschappen) de verplichting geldt in totaal twee of meer ondernemingsraden in te stellen. Om deze bedoeling duidelijker in de wet tot uitdrukking te brengen, is bij nota van wijzigingen de tekst van artikel 33, vierde lid, aangevuld met de woorden: 'die verplicht zijn tot het instellen van te zamen twee

of meer ondernemingsraden'. De bedoelde houdstervennootschap met minder dan 100 werknemers behoort dus, als binnen de groep twee of meer ondernemingsraden moeten worden ingesteld, tot de 'betrokken ondernemers' in artikel 34, eerste lid; haar onderneming behoort tot de ondernemingen die door die ondernemers in stand gehouden worden.

De 'betrokken ondernemer of ondernemers' in artikel 34, eerste lid en vierde lid, zijn namelijk de ondernemer of ondernemers die ingevolge artikel 33 bevoegd zijn tot het instellen van een centrale ondernemingsraad. Om dit verband met artikel 33 duidelijker te doen blijken wordt bij nota van wijzigingen voorgesteld om de woorden 'betrokken ondernemer of ondernemers' te vervangen door: 'de in artikel 33 bedoelde ondernemer of ondernemers'.

Langs de weg van het wetsontwerp wordt het mogelijk dat voortaan een directeur van de houdstermaatschappij – die overigens bepaald niet, zoals deze leden menen, als een buitenstaander beschouwd mag worden – voorzitter van de centrale ondernemingsraad wordt, met als gevolg dat in de centrale ondernemingsraad rechtstreeks met de betrokken concerndirecteur het concernbeleid besproken kan worden.

Volgens de aan het woord zijnde leden zou de verkiezing van de leden van de centrale ondernemingsraad per onderneming moeten plaatsvinden en, als dat al door de ondernemingsraad gebeurt, alleen door de gekozen leden. Naar aanleiding hiervan menen wij te mogen volstaan met hetgeen wij elders in deze memorie over het systeem van verkiezing hebben gesteld.

Gezien het feit dat in de huidige structuur van de ondernemingsraad ook de voorzitter deel van die raad uitmaakt en dit wetsontwerp deze structuur niet beoogt aan te tasten, achten wij het niet wenselijk in dit wetsontwerp de voorzitter uit te zonderen van de verkiezing van de leden van de centrale en groepsondernemingsraden.

Aan de leden van de fracties van K.V.P., A.R.P. en C.H.U. kunnen wij niet toegeven dat het uitgangspunt moet zijn dat, ingeval een of meer groepsondernemingsraden zijn ingesteld, bij de verkiezing van de centrale ondernemingsraad de leden daarvan die de werknemers vertegenwoordigen van de ondernemingen waarvoor deze groepsondernemingsra(a)d(en) is/zijn ingesteld, uit en door deze groepsondernemingsraad of -raden gekozen worden. Zoals hierboven reeds is opgemerkt, is artikel 34, tweede lid, geheel facultatief. Maar wij verwachten wel, dat in de regel gekozen zal worden voor het systeem dat deze leden voorstaan, te weten dat in beginsel de groepsondernemingsraden de leden van de centrale ondernemingsraad kiezen en dat deze leden zo nodig aangevuld worden met leden, afkomstig uit ondernemingen die niet onder een groepsondernemingsraad ressorteren. Dit ligt in de rede, omdat het instellen van groepsondernemingsraden veelal mede zal geschieden om het aantal leden van de centrale ondernemingsraad wat te kunnen beperken.

Overigens laat artikel 34, tweede lid, de betrokkenen vrij eventueel ook een andere 'mengvorm' te kiezen. Zo kan bij voorbeeld een bepaalde groepsondernemingsraad van een eigen vertegenwoordiging in de centrale ondernemingsraad afzien en deze overlaten aan de onderliggende ondernemingsraden. Wij zien geen aanleiding een dergelijke keuzevrijheid in de wet uit te sluiten.

Zoals hierboven reeds is opgemerkt, is het echter ook niet uitgesloten dat de betrokkenen, wanneer de situatie in het betrokken geval dit toelaat, opteren voor het laten verkiezen van de leden van de centrale ondernemingsraad door de gewone ondernemingsraden. Indien dit laatste systeem wordt gevolgd is uiteraard geen 'gemengd systeem' meer mogelijk. Immers, dan doen de groepsondernemingsraden in het geheel niet mee.

Tegen de mogelijkheid van een keuze tussen twee verschillende kiessystemen zien wij geen bezwaar. Het verkiezingssysteem dient door de betrokken centrale ondernemingsraad of groepsondernemingsraad in het eigen reglement te worden vastgelegd, onder goedkeuring van de betrokken bedrijfscommissie. Van deze goedkeuring staat nog beroep op de Minister van Sociale Zaken open. Zo er al conflicten over het verkiezingssysteem mochten

ontstaan, dan geeft de wet dus duidelijk aan op welke wijze daarover uiteindelijk beslist wordt. Bij de goedkeuring door de bedrijfscommissie en bij een eventueel beroep op de Minister van Sociale Zaken geldt weer in het algemene criterium dat de betrokken reglementsbepalingen in het concrete geval bevorderlijk moeten zijn voor een goede toepassing van de wet.

Wij kunnen de hier aan het woord zijnde leden toegeven, dat een gezamenlijke verkiezing van de leden voor een hoger orgaan door de leden van de onderliggende organen kan leiden tot een wat minder duidelijke 'eigen' vertegenwoordiging van bepaalde onderliggende organen. Dit nadeel moet echter door de betrokken organen bij hun keuze worden betrokken. Wij herinneren er overigens nog eens aan, dat ook bij een gezamenlijke verkiezing uit iedere onderliggende ondernemingsraad toch minstens één persoon in het hogere orgaan gekozen zal moeten worden. Dit volgt uit artikel 34, eerste lid, respectievelijk zesde lid. Wij zijn derhalve van oordeel, dat het niet gewenst is het wetsontwerp op dit punt te wijzigen. De mogelijkheid van twee systemen is ook door de SER uitdrukkelijk gevraagd.

Deze leden hebben ten slotte hun twijfel uitgesproken over de stelling in de memorie van toelichting dat de tekst van het huidige artikel 34, eerste lid, van de wet reeds de mogelijkheid openlaat de verkiezing van de leden van de centrale ondernemingsraad desgewenst te doen plaatsvinden in een gezamenlijke vergadering van de betrokken ondernemingsraden. Naar aanleiding hiervan merken wij op, dat deze mogelijkheid onzes inziens besloten ligt in de woorden 'gekozen door de betrokken ondernemingsraden'.

Deze woorden sluiten namelijk, letterlijk opgevat, niet uit dat de betrokken ondernemingsraden in 'verenigde vergadering' over hun afvaardiging beslissen. Zij kunnen dit echter uiteraard ook ieder afzonderlijk doen.

De leden behorend tot de C.P.N.-fractie hebben bezwaren tot uitdrukking gebracht tegen deelname van de voorzitters van de betrokken ondernemingsraden aan de verkiezing van de centrale ondernemingsraad, vooral gezien de grote macht die de voorzitters volgens hen in de huidige ondernemingsraden uitoefenen. Naar aanleiding van deze bezwaren merken wij op dat voor zover de bestuurder als voorzitter in het algemeen vanuit zijn functie een bepaald aandeel heeft in de besluitvorming het niet erg waarschijnlijk is dat hij daarvan bij een aangelegenheid als een verkiezing gebruik zal maken. Bovendien kan de voorzitter bij een stemming maar één stem uitbrengen.

Uit de opmerking in de memorie van toelichting, dat wanneer de voorzitters van de ondernemingsraden ook deelnemen aan de gezamenlijke verkiezing wellicht ook gemakkelijker een voorzitter voor de gezamenlijke vergadering gevonden kan worden, mag niet worden afgeleid dat wij zouden twijfelen aan het bestaan van voldoende vakbewegingskader of andere ondernemingsraadsleden die een vergadering zouden kunnen leiden. Het ging er slechts om erop te wijzen dat de in het bestaande systeem passende aanwezigheid van de voorzitters het voordeel heeft dat in ieder geval een aantal personen met ervaring in het leiden van vergaderingen beschikbaar is voor het voorzitten van de gecombineerde vergadering.

Artikel I, onder B (artikel 35 Wet op de ondernemingsraden)
Wij onderschrijven niet de mening van de leden van de fracties van P.P.R., D'66, P.S.P. en P.v.d.A. dat artikel 35 te weinig houvast biedt voor een goede belangenbehartiging. In het begin van deze memorie hebben wij er reeds op gewezen dat dit artikel de mogelijkheid biedt voor de groeps- en centrale ondernemingsraden om hun eigen bevoegdheden af te stemmen op die van het vergelijkbare managementorgaan. Dit bevordert onzes inziens juist een optimale medezeggenschap.

De Minister van Sociale Zaken,
J. Boersma

De Minister van Justitie,
A. A. M. van Agt

De Minister van Economische Zaken,
R. F. M. Lubbers